

Araştırma Makalesi / Research Article

6360 SAYILI KANUN SONRASI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ- MUHTARLIK İLİŞKİLERİNİN MUHTARLIK İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIKLARI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ: ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ¹

Düriye TOPRAK*

Gamze AYDIN**

Öz

6360 sayılı Kanun ile birlikte büyükşehirlerde köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak mahalleye dönüştürülmesi sonucu değişen muhtarlık- büyükşehir belediyesi ilişkilerine yardımcı olması adına yeni bir yapılanma olarak Muhtarlık İşleri Daire Başkanlıkları kurulmuştur. Bu çalışmanın amacı, Ankara Büyükşehir Belediyesi örneğinde, büyükşehirlerde özellikle köyden ve belden mahalleye dönüşen birimlerin sorunlarını ve taleplerini ele almak ve bu talepleri büyükşehir belediyelerine nasıl ilettiklerini büyükşehir belediyeleri bünyesinde kurulmuş olan Muhtarlık İşleri Daire Başkanlıkları üzerinden incelemektir. Bu amaca yönelik olarak, Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı'nda büyükşehir belediyesi-muhtarlık ilişkileri üzerine bir alan çalışması yapılmıştır. Çalışmada nitel veri toplama tekniklerinden “yarı yapılandırılmış” mülakat tekniği uygulanmıştır. Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı personeli ile görüşmeler yapılarak ilgili sorulara cevaplar aranmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre, Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı, büyükşehir ve muhtarlıklar arası iletişim ve etkileşimi sağlayan en önemli koordinasyon birimidir. Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği'nin olumlu bir gelişme olduğu fakat tam anlamıyla yeterli olmadığı ifade edilebilir. 6360 sayılı Kanun'un ise hem olumlu ve hem olumsuz etkileri bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 6360 Sayılı Kanun, Kırsal Mahalle, Muhtar, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı.

¹ Bu çalışma Doç. Dr. Düriye TOPRAK'ın danışmanlığında Gamze AYDIN tarafından Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalında 2023 yılında tamamlanan “Büyükşehir Belediyeleri ile Muhtarlıklar Arası İlişkilerin Muhtarlık Daire Başkanlıkları Üzerinden İncelenmesi: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği” başlıklı Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir. -

*Doç.Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, dtoprak@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8335-3386

** Manisa Valiliği, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, Milli Emlak Memuru, gamze.aydin@csb.gov.tr, ORCID: 0000-0003-4035-341X

INVESTIGATION OF METROPOLITAN MUNICIPALITY AND MUKHTAR RELATIONS THROUGH MUKHTAR AFFAIRS DEPARTMENTS AFTER LAW NO. 6360: THE CASE OF ANKARA METROPOLITAN MUNICIPALITY

ABSTRACT

With the Law No. 6360, Departments of Mukhtar Affairs were established in metropolitan municipalities as a new organization to assist the changing relations between mukhtars and metropolitan municipalities as a result of the abolition of the legal entities of villages and their transformation into neighborhoods. In the case of Ankara Metropolitan Municipality, the aim of this study is to examine the problems and demands of the units that have been transformed from villages and towns into neighborhoods in metropolitan municipalities and how they convey these demands to metropolitan municipalities through the Departments of Mukhtar Affairs established within metropolitan municipalities. For this purpose, a field study on the relations between metropolitan municipalities and mukhtars was conducted at the Department of Mukhtar Affairs of Ankara Metropolitan Municipality. In the study, "semi-structured" interview technique, one of the qualitative data collection techniques, was applied. Ankara Metropolitan Municipality Directorate of Mukhtar Affairs Department personnel were interviewed and answers to the related questions were sought. Evaluations were made according to the findings obtained in the study.

According to the findings of the study, Ankara Metropolitan Municipality Mukhtar Affairs Department is the most important coordination unit that ensures communication and interaction between the metropolis and mukhtars. It can be stated that the Regulation on Rural Neighborhoods and Rural Built-up Areas is a positive development, but it is not fully sufficient. Law No. 6360 has both positive and negative impacts.

Keywords: *Law No. 6360, Rural Neighborhood, Mukhtar, Ankara Metropolitan Municipality, Department of Mukhtar Affairs.*

GİRİŞ

Türkiye’de özellikle 1950’lerden sonra artan nüfus ve kentleşme sonucu bazı şehir merkezleri hızla gelişmeye ve büyümeye başlamıştır. “Anakent” veya “Büyükşehir” olarak kavramsallaştırılan bu kentlere özgü bir yönetim biçimi oluşturulabilmesi adına ilk anayasal gelişme 1984 yılında gerçekleşmiştir. 1984 tarihinde kabul edilen 3030 sayılı “Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun” ile başlayan büyükşehir yönetimi süreci en son değişikliğini 2012 tarihli 6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile yaşamıştır. 6360 sayılı Kanun ile 14 il büyükşehir dönüşürülerek büyükşehirlerde bulunan tüm köy ve beldelerin tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalle statüsüne kavuşturulmuştur. Büyükşehir belediyelerindeki il özel idarelerinin de tüzel kişiliklerini kaldıran bu Kanun ile büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırlarına çekilerek büyükşehirlerin hizmet alanları oldukça genişletilmiştir. Köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak mahalleye dönüştürülmesi sonucu bu bölgelerde yaşayan vatandaşlar Köy Kanunu’nun sağlamış olduğu ayrıcalıkları kaybetmişlerdir. Çokça eleştirilen bu gelişmeyi telafi edebilmek adına 2021 yılında “Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği” kabul edilmiş ve eski köylere kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan statüsü verilerek eskiden sahip oldukları ayrıcalıkların bazılarını geri elde edebilmeleri sağlanmıştır.

Çalışmanın amacı; büyükşehirlerde özellikle köyden ve belden mahalleye dönüşen birimlerin sorunlarını ve taleplerini araştırmak, birimlerin bu taleplerini büyükşehir belediyelerine nasıl ilettiklerini büyükşehir belediyelerinin bünyesinde kurulmuş olan Muhtarlık İşleri Daire Başkanlıkları üzerinden incelemektir. Bu amaca ulaşmak için çalışmada Ankara Büyükşehir Belediyesi örnek belediye olarak seçilmiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı personeli ile görüşmeler yapılarak gerekli bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada nitel veri toplama tekniklerinden “yarı yapılandırılmış” mülakat tekniği uygulanmıştır. Çalışmada 6360 sayılı Kanun’a personelin genel olarak bakış açısının nasıl olduğu, Kanun’la birlikte

genişleyen hizmet alanına etkin ve verimli hizmetlerin sunulup sunulmadığı, kapatılan il özel idaresinin kırsal kalkınmayı ne yönde etkilediği, Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği'nin yeterli olup olmadığı, Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Daire Başkanlığı'nda işlerin nasıl yürüdüğü, teknik, idari ve mali kaynak yeterliliği gibi sorulara cevaplar aranmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde büyükşehir kavramı ve Türkiye'de büyükşehir yönetim sistemi ele alınarak, 6360 Sayılı Kanun'la büyükşehir belediye sisteminde ve büyükşehirlerle bağlı köy ve beldelede meydana gelen değişimler incelenmiştir. Sonrasında ise 6360 Sayılı Kanun'a yönelik olumlu ve olumsuz görüşlere değinilerek, 6360 sayılı Kanun'un Ankara iline etkileri ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı'nda yapılan büyükşehir belediyesi-muhtarlık ilişkileri alan çalışmasına yer verilmiştir. Alan çalışması kapsamında, araştırmanın amacı, yöntemi, evreni ve çalışma grubu açıklanmış ve araştırmanın bulguları ele alınarak değerlendirilmiştir. Sonuç kısmında ise genel bir değerlendirme yapılarak önerilerde bulunulmuştur.

1. BÜYÜKŞEHİR KAVRAMI VE TÜRKİYE'DE BÜYÜKŞEHİR YÖNETİM SİSTEMİ

Dilimizde büyükşehir ve anakent olarak ifade edilen kavramın İngilizce karşılığı metropoldür. Türkiye'de hukuksal açıdan genel olarak büyükşehir kavramı kullanılmaktadır. Büyükşehir kavramının iktisadi, sosyal, idari ve siyasi gibi farklı birçok boyutu bulunmaktadır. Ülkemizde 3030 sayılı Kanun'un uygulanmasına yönelik yönetmeliğe göre "belediye sınırları içinde merkez ilçe dahil olmak üzere birden fazla ilçe bulunan şehirler büyükşehir" olarak tanımlanmaktadır. Büyükşehir adı altında oluşturulan bu yerel yönetim birimlerinin kurulmasındaki temel amaç, büyümekte olan kentsel problemlerin daha etkili çözümüne olanak sağlamaktır. Ülkelerin toplum yapılarına, beklentilerine ve sahip oldukları olanaklara göre gelişim süreci gösteren bu birimler, diğer klasik kent yapılanmasından farklı olarak kendine özgü nitelikler taşımaktadır.

1984 senesinden önce Türkiye’de tek bir belediye yönetim modeli mevcut olup, nüfusu iki bin olan beldeler ile milyonları aşkın kentler aynı yönetim yapısına ve aynı mevzuata tabi olmuştur. Bu yapı beraberinde fazlaca sorunu ortaya çıkartmış ve büyük kentlerde birden fazla belediyenin varlığı hizmet e birliği engellemiştir. 1980 yılında oluşturulan Milli Güvenlik Konseyi’nde alınan 34 sayılı karar ile büyükşehirlerin çevrelerinde kurulu belediyelerin merkez belediyelere bağlanması hususu öngörülmüştür. 1982 yılına gelindiğinde yeni anayasa ile büyükşehirler gerekli görüldüğü takdirde özel yönetim biçimleri ile yönetilebilir şeklinde bir hükme bağlanmıştır. Daha sonra bu doğrultuda 1984 yılında Ankara, İstanbul ve İzmir’de büyükşehir belediye yönetimi oluşturulmuştur. Büyükşehirlerin zamanla sayıları artarak önce 16’ya, sonra 30’a yükselmiştir. Yeni sistemde merkezde bir büyükşehir ve buna bağlı olarak büyükşehirin sınırları içerisinde kalan ilçelerde büyükşehirle bağlı ilçe belediyeleri oluşturulmuştur (Erdem, 2011: 10; Eryılmaz, 2016: 203).

Türkiye’de 1960’lı yıllara gelindiğinde büyükşehirlerin sorunları fark edilmeye ve tartışılmaya başlanmıştır. Büyükşehir belediye sisteminin uygulanmaya başlaması ise 1984 yılında gerçekleşmiştir. 1984 yılında 3030 sayılı Kanun ile üç şehir (İstanbul, Ankara, İzmir) büyükşehir statüsüne getirilmiştir. Böylece bu üç il merkezinde, ilk defa, birden fazla ilçe belediyesi kurulmuştur. Önceki sistemde il merkezinde birden fazla ilçe bulunsa dahi tek bir belediye bulunmaktaydı ve farklı ilçelerde şube müdürlükleri şeklinde örgütlenilmişti. Dolayısıyla, 1984’te getirilen bu yeni model ile il belediyesi büyükşehirle, şube müdürlükleri ise ilçe belediyesine dönüştürülmüş oldu (Arıkboğa, 2013: 57). 2004 yılına gelindiğinde 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu yürürlüğe girmiş ve böylece 1984 yılından beri uygulanan büyükşehir belediye yapısında önemli değişiklikler meydana gelmiştir.

1.1. 6360 Sayılı Kanun’la Büyükşehir Belediye Sisteminde Meydana Gelen Değişimler

1984 yılından itibaren uygulanmakta olan il merkezinde büyükşehir uygulaması, 6360 sayılı Kanun’un ilanı ile il bütününde büyükşehir yapılanmasına dönüştürülmüştür. İstanbul ve Kocaeli ile diğer büyükşehir belediyeleri arasındaki ikili yapı ortadan kaldırılarak, tek bir büyükşehir belediye sistemi oluşturulmuş ve tüm

büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırına çekilmiştir. Böylece ülke nüfusunun %76'sı, yüzölçümün ise %50'si büyükşehir sınırlarına dahil olmuştur (Güngör, 2012: 24).

6360 sayılı Kanun'un ilk maddesinde on üç il belediyesinin büyükşehir belediyesine dönüştürüldüğü yer almaktadır. 2013 tarihinde çıkarılan 6447 sayılı "On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Ordu il belediyesi de büyükşehir belediyesine dönüştürülmüş ve böylece büyükşehir belediye sayısı 30'a yükselmiştir.

6360 sayılı Kanun ile büyükşehir belediyesi "sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içinde yer alan ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan, idari ve mali özerkliğe sahip, kanunla belirtilen sorumluluk ve görevleri yerine getiren, karar organları seçmenler tarafından belirlenen kamu tüzel kişisi" olarak tanımlanmıştır. Kanun ile büyükşehirlerde yönetsel, iktisadi ve siyasal alanlarda birçok yapısal değişim meydana gelmiştir. Büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırlarıyla çakıştırılmıştır. Büyükşehir ilçe belediyelerinde yer alan köylerin ve beldelerin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Köyler mahalleye dönüştürülmüştür. Beldeler mahalleleriyle ilçe belediyesine katılmıştır. Mahalle kurulabilmesi için nüfus şartı 500 olarak belirlenmiştir. Büyükşehir olmayan illerde nüfusu 2.000'in altındaki belde belediyeleri kapatılmıştır. Büyükşehirlerdeki il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Tüm büyükşehirlerdeki mahalli idare birlikleri ile bucak birimleri kaldırılmıştır. Bazı yerleşim yerlerinin adları değiştirilmiştir. Büyükşehir belediyesine sahip illerde bazı idari bağlılık değişiklikleri yapılmıştır. Büyükşehir olmayan illerde ise encümenin yapısı değiştirilmiştir (İzci ve Turan, 2013: 125-126; Zengin, 2014: 102-103; Arıkboğa, 2018: 16; Arslaner ve Yavan, 2016: 285).

6360 sayılı Kanun ile 27 yeni ilçe kurulması öngörülmüştür. Yeni kurulan ilçeler idari bağlılıkta değişikliklere neden olmuştur. En çok ilçe kurulan il 4 ilçeyle Hatay olurken Tekirdağ ve Şanlıurfa'da 3'er ilçe kurulmuştur. Denizli'de bulunan Akköy ilçesinin ismi Pamukkale olarak değiştirilerek ilçeye yeni mahallelerin bağlanmasına karar verilmiştir. Tüm bu değişiklikler ile büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki

mesafe problemi gündeme gelmiş, görev ve yetki paylaşımı konusu ile hizmetlerin etkin ve verimli sunulmasının önündeki engeller tartışılmaya başlanmıştır (Koyuncu ve Köroğlu, 2012: 7).

6360 sayılı Kanun ile büyükşehirlerdeki il özel idarelerinin tüzel kişilikleri sona erdirilmiştir. Bu bağlamda incelendiğinde il bazında iki yapı bir sistem oluşmaktadır. Bu iki yapı il özel idareli iller ve il özel idaresiz iller şeklinde adlandırılabilir. Kapatılan il özel idarelerinin taşınır ve taşınmaz malları, kaynakları ve personeli valilik tarafından oluşturulan komisyonlarca ilgili bakanlık, büyükşehir ve ilçe belediyeleri, hazine, valilik ve diğer ilgili kuruluşlar arasında bölüştürülmüştür. Kapatılan il özel idarelerinin yerine valiliklerin bünyesinde yer alan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB) adında yeni bir teşkilat yapılandırılmıştır. İlçelerde ise bu birimin idaresi ile kaymakamlıklar ilgilenecektir (Adıgüzel ve Tek: 2014: 80).

1.2. Büyükşehirlere Bağlı Köy ve Beldelerde Meydana Gelen Değişimler

6360 sayılı Kanun ile büyükşehir sınırları içerisindeki köy ve beldelerin tüzel kişiliği kaldırılmış, mahalle statüsüne dönüştürülerek en yakın ilçeye bağlanmış ve böylece büyükşehir belediye yapısına dahil olmuşlardır. Tüzel kişiliklerine son verilerek mahalleye dönüştürülen belde ve köylerde değişen yapıyla birlikte talep ve şikâyetlerde artış yaşandığı görülmektedir. Bu bölgelerde oluşan taleplerin muhtarlar tarafından takip edilerek ilgili birimlere bildirilmesi oldukça önemlidir. Bu bağlamda öne çıkan gelişme, büyükşehir belediyelerinde Muhtarlık İşleri Şube Müdürlüğü veya Muhtarlık İşleri Daire Başkanlıkları, muhtarlar ile büyükşehir arasındaki koordinasyonu sağlayan birimler olmuştur (Oktay, 2016: 117).

6360 sayılı Kanun ile köy ve beldelere yönelik alınan kararlar aşağıdaki gibi belirtilebilir (Çelikyay, 2014: 16):

- Orman köyleri ve buralarda yaşayan köylülerin sahip oldukları hak ve imtiyazlara dokunulmayacaktır,
- Tüzel kişiliği kaldırılan köy ve belediyelerde bulunan mera, yayla ve kışlak gibi yerler köylüler tarafından kullanılmaya devam edecektir,
- Tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülen köylerden 5 yıl süre ile vergi, harç ve katılım payları alınmayacaktır,

- 5 yıl süreyle içme ve kullanma suyundan alınacak ücret en düşük tarifenin %25'ini geçmeyecektir,
- Tüzel kişiliği kaldırılarak mahalle statüsüne dönüştürülen köylerin altyapı hizmetleri için sorumlu belediye ve idarenin yatırım bütçesinden 10 yıl için %10 pay ayırma zorunluluğu getirilecektir, (böylece bu birimlerin yeterli ve etkin hizmet alabilmeleri sağlanmaya çalışılmıştır)
- Mahalleye dönüştürülen köylere yapılacak mimari proje konusunda ilçe belediyesinin talebi olduğu takdirde büyükşehir belediyesi destek verecektir.

Yukarıda görüldüğü üzere, 6360 sayılı Kanun'un geçici 1 inci maddesi uyarınca köy ve belde belediyesi iken mahalleye dönüştürülen yerleşim yerlerinde yaşayanlara mahalli müşterek hizmetler özelinde 5 yıl gibi geçici bir süreyle birtakım muafiyet ve indirimler tanınmıştır. Sonrasında söz konusu muafiyet ve indirim süresi, kanun koyucu tarafından 6360 sayılı Kanun'da yapılan değişikliklerle 2025 yılı sonuna kadar uzatılmıştır. 2020 tarihli bir düzenleme ile de 5216 sayılı Kanun'a Ek Madde 3 eklenerek büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yer almakla birlikte daha önce köy veya belde belediyesi olup mahalleye dönüştürülen yerlerin belirli şartları taşınması halinde "kırsal mahalle" ve "kırsal yerleşik alan" olarak belirlenebileceği hüküm altına alınmıştır. Bahsi geçen düzenleme ile bu yerlerde 6360 sayılı Kanun'un tanıdığı istisna ve muafiyetlerin süresiz hale getirildiği, söz konusu kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alanların meclis kararı ile zaman içerisinde statüsünün değiştirilebileceği hükme bağlanmıştır (Alıcı ve Yaman, 2023: 31-32).

1.3. 6360 Sayılı Kanun'a Yönelik Olumlu ve Olumsuz Görüşler

6360 sayılı Kanun'la Türkiye'nin yerel yönetim sisteminde önemli köklü değişiklikler yaşanmıştır. Kanun'la büyükşehir belediyeleri etkili hizmet anlayışına odaklanmış güçlü yönetim birimleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Bingöl ve Yıldırım, 2017:131). Bu değişikliklere karşı olumlu veya olumsuz birçok eleştiri getirilmiştir. Kanun çok uzun süre gündemde yer almış ve doğruluğu tartışılmıştır. Kanun'la ortaya çıkan en önemli değişikliklerden biri büyükşehir belediye sınırlarının il mülki sınırlarına çekilmesidir. 6360 sayılı Kanun öncesinde İstanbul ve Kocaeli için uygulanmakta olan bu sistemin hizmet sunulan alanlarda bütünlük sağladığı, etkinliği ve verimliliği artırdığı

tespiti kabul edilmiştir. Bu sebeple bu modelin diğer büyükşehirlerde de uygulanmasının olumlu sonuçlar doğuracağı öngörülmüştür (Bingöl vd., 2013: 19).

Olumlu görüşler ile genel olarak, 6360 sayılı Kanun sonrası il genelinde tek elden hizmet yürütülmesinin sonucu yerel yönetimlerdeki etkinlik ve verimliliğin arttığı düşüncesi savunulmuştur. Buna karşılık 6360 sayılı Kanun'a yönelik birçok olumsuz eleştirinin bulunduğu da görülmektedir. 6360 sayılı Kanun'a yönelik olumsuz eleştirilerin en yoğun olduğu nokta ise anayasaya aykırı olduğu düşüncesidir. Anayasa'da mahalli idare birimleri üçe ayrılmış olup bunlar il özel idaresi, belediye ve köy olarak adlandırılmıştır. Bu bağlamda büyükşehir belediyelerinde yer alan il özel idaresi, belde ve köy tüzel kişiliklerinin kaldırılması anayasaya aykırıdır. Eleştirilere göre, böyle bir düzenleme yapılmak isteniyorsa bu Kanun yoluyla değil ancak anayasa değişikliği ile mümkün olabilir (Gözler, 2013: 38-39).

6360 sayılı Kanun ile büyükşehir belediye sınırlarının il mülki sınırlarına çekilmesi sonucu ortaya çıkan olumlu ve olumsuz görüşleri genel olarak aşağıdaki "Tablo 1." özetlemek mümkündür:

Tablo 1. 6360 Sayılı Kanun'a Yönelik Olumlu ve Olumsuz Görüşler

Olumlu Görüşler	Olumsuz Görüşler
Kaynakların daha verimli kullanılması ve birim başına düşen maliyetin azalması	Anayasaya aykırı olduğu iddiası
Farklı alanlar için farklı komisyonlar oluşturulması ve seçilmiş temsilcilerin belediye karar organlarındaki çeşitliliğinin artması	Büyükşehire dönüştürülen illerin genel olarak büyük yerleşim merkezi tanımıyla uyuşmaması
Ölçek büyümesi ile hem niceliksel hem de niteliksel olarak daha gelişmiş personel potansiyelinin artması	Köylerin mahalleye dönüştürülmesi ile güçlü bir yapının yok edilerek zayıf bir yapı oluşturulması
Daha ileri teknolojinin il genelinde kullanılabilmesi	Köylülere yeni mali yükümlülükler getirilmesi ve kırsal yoksulluğun artması
İmar planlarının kentin bütününe kapsamı	Büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında oluşabilecek yetki çatışmaları

Hizmet sunumunda ortaya çıkan belediyeler arası koordinasyon probleminin ortadan kalkması ve muhatap bulma problemlerinin aşılması	Hizmet veren birimler ile hizmet talep eden birimler arasındaki uzak mesafelerin hizmet sunumunda maliyetleri arttırması
Hizmetlerin tek merkezden sunulmasıyla il bütününde daha adaletli bir paylaşım olması	Tüzel kişiliği kaldırılan belde belediyeleri ve köylerin yerel demokrasi ve siyasal katılım bakımından daha elverişli olması
Tüm araç ve gereçlerin nicelik ve nitelik bakımından geliştirilerek daha verimli hale getirilmesi ve bu sayede çıkan atık miktarının azaltılması	Tarım ve hayvancılık alanlarında belediyelerin tecrübesiz kalması, köy tüzel kişiliklerinin kaldırılması sonucu köylere ait çayır, mera ve otlak gibi alanların satılması veya kiralanmasıyla hayvancılık faaliyetlerinin olumsuz etkilenmesi
Birkaç belediyeyi kapsayan büyük ölçekli projelerin hayata geçirilebilmesi	Kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan insanların yaşam koşulları ve ihtiyaçları arasında büyük farklılıkların bulunmasından dolayı, farklı iki kulvarda yer alan bu yerleşim alanlarının aynı statüde yer almasının ortaya çıkaracağı problemler
Yerel yönetimlerde sadeleşmiş bir yapının ortaya çıkması	Büyükşehir belediyelerinin hantal bir yapıya dönüşeceği ve hizmet sunumunda “vatandaşa hizmette yakınlık” ilkesinin yeterince uygulanamayacak olması
Sunulan hizmetlerin daha etkin, verimli, kaliteli ve ekonomik hale gelmesi	Büyükşehir belediyelerinde yerel hizmetler açısından merkezleşmenin gerçekleşeceği ve kamu kaynaklarının dengeli kullanılamayacağı
Vatandaş memnuniyetinin artması	Belde ve köylerin mahalleye dönüştürülmesi dolayısıyla ilçe belediyelerine ilave yükler yüklenmesi ve mali kaynakla desteklenmemeleri sonucu ortaya çıkabilecek sorunların bulunması

Kaynak: Bingöl vd., 2013: 19; Dölkeleş, 2019: 97; Can, 2013: 268; Gözler, 2013: 38-39; Özer, 2013: 117; Dik, 2014: 92-94; Adıgüzel, 2012:173; Lamba, 2017:82; Bahadır, 2017:113; Oktay, 2016: 71-131; Bayar ve Karabacak, 2020: 104; Kızıboğa ve Alıcı, 2013 :377-379 'dan yararlanarak tarafımızca oluşturulmuştur.

1.4. 6360 sayılı Kanun'un Ankara İline Etkileri

2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Kanun'a göre Ankara valilik binası merkez olmak üzere 50 km'lik yarıçap içerisinde kalan Akyurt, Çubuk, Elmadağ, Kahramankazan'ın tamamı ve Ayaş, Bala, Kalecik ilçe merkezleri dahil büyük bölümü ile Gündül, Kızılcahamam, Haymana, Polatlı ilçelerinin bir bölümü Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin sınırlarını oluşturmaktaydı. Bahsedilen 50 km'lik yarıçap içerisinde yer alan tüm belde ve bucak belediyeleri ilk kademe belediyesi olarak büyükşehir belediyesine bağlanmıştır. 2008 tarihli 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un kabulü sonrası Ankara'da yer alan ve ilk kademe belediyesi olan Altınova, Sarayköy ve Sirkeli belediyelerinin tüzel kişiliklerine son verilmiştir. Pursaklar ilçesi, Pursaklar merkez olmak üzere kurulmuştur (Ceyhan ve Tekkanat, 2018: 30).

6360 sayılı Kanun sonrası diğer büyükşehirlerde olduğu gibi Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin sınırı da il mülki sınırına, ilçe belediyelerinin sınırları ise ilçe mülki sınırına çekilmiştir. Ankara il mülki sınırları içerisinde kalan tüm köy ve beldelerin tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalleye dönüştürülmüştür. Beypazarı, Çamlıdere, Evren, Haymana, Gündül, Kızılcahamam, Nallıhan, Şereflikoçhisar ve Polatlı ilçeleri ilgili Kanun sonrası Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırlarına dahil edilmiş ve böylece mevcut ilçe sayısı 16'dan 25'e yükselmiştir. 6360 sayılı Kanun sonrası orman köyleri dahil 672 adet köy mahalleye dönüştürülerek mahalle sayısı 1433'e yükseltmiştir. Aynı zamanda Ayaş ilçesinde 1, Bala ilçesinde 1, Beypazarı ilçesinde 3, Gündül ilçesinde 3, Haymana ilçesinde 5, Kızılcahamam ilçesinde 1, Nallıhan ilçesinde 2, Şereflikoçhisar ilçesinde 4 olmak üzere toplamda 20 belde belediyesinin tüzel kişiliklerine son verilerek mahalleye dönüştürülmüştür (Karakoç, 2022: 45-46).

2. MUHTARLIK İŞLERİ DAİRESİ BAŞKANLIKLARI BAĞLAMINDA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ-MUHTARLIK İLİŞKİLERİ ALAN ARAŞTIRMASI: ANKARA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Çalışmanın bu bölümünde 6360 sayılı Kanun sonrası önem kazanan Büyükşehir Belediyesi-Muhtarlık arası ilişkiler Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı üzerinden incelenmiştir. İlk olarak aşırmanın amacı, yöntemi,

evreni ve çalışma grubu ele alınmış, sonrasında araştırmanın bulgularına ve bulguların değerlendirilmesine yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Amacı, Yöntemi, Evreni ve Çalışma Grubu

Çalışmanın amacı, büyükşehirlerde özellikle köyden ve belden mahalleye dönüşen birimlerin sorunlarını ve taleplerini araştırmak ve birimlerin bu taleplerini büyükşehir belediyelerine nasıl ilettiklerini büyükşehir belediyelerinin bünyesinde kurulmuş olan Muhtarlık İşleri Daire Başkanlıkları üzerinden incelemektir. Bu amaca ulaşmak için çalışmada Ankara Büyükşehir Belediyesi örnek belediye olarak seçilmiştir. Ayrıca bu çalışma, Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı personelinin; 6360 sayılı Kanun'a, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin bu süreçteki performansına, hizmet sunma ve bütçe yeterliliklerine, kabul edilen Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği'ne, Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı'nın işleyiş şekli, personeli ve bütçesine yönelik bakış açılarını tespit etme ve değerlendirme amacını taşımaktadır. Bu doğrultuda Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı personeli ile görüşmeler yapılarak gerekli bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada nitel veri toplama tekniklerinden “yarı yapılandırılmış” mülakat tekniği uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat yönteminde sorular² her katılımcıya sıralı ve düzenli bir şekilde sorulur fakat görüşmenin ilerleyişine bağlı olarak farklı soruların eklenmesi ve katılımcıların sorulara derinlemesine cevap vermesi de mümkündür (Berg ve Lune, 2015: 136).Bu bağlamda Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Daire Başkanlığı personeline mülakat formu hazırlanmıştır. Mülakatın ilerleyişine göre farklı sorularda sorularak daha fazla bilgi elde edilmiştir. Mülakata katılanların izni dahilinde mülakat uygulanırken ses kaydı alınmıştır. Ses kaydına alınmak istemeyenler için bilgisayar ortamında not tutulmuştur. Tüm görüşmeler tamamlandıktan sonra ses kayıtları yazılı hale getirilerek betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Mülakat çalışmasının evrenini Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı oluşturmaktadır. 29 personelden oluşan birim Muhtarlıklar Şube

² Mülakat soruları daha önce bu alanda yapılmış olan çalışmalar incelenerek hazırlanmıştır. Bkz. (Çöpoğlu (Ed.), 2017; Ateş ve Bıykoğlu (Ed.), 2017; Ateş (Ed.), 2017; Biricikoğlu ve Yalınzoğlu, 2018:255-284).

Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları Şube Müdürlüğü ve Arge ve İdari İşler Şube Müdürlüğü olarak üç alt birime ayrılmaktadır. Çalışma grubu seçiminde mülakat uygulanacak personelin farklı unvan ve birimlerden olmasına dikkat edilmiştir. İşe yeni başlamış olanlar ve 6360 sayılı Kanun hakkında araştırmaya fayda sağlayabilecek düzeyde yeterli bilgiye sahip olmayanlar araştırmaya dahil edilmeyerek çalışma grubu sayısı 10 olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmadaki mülakat tekniği uygulaması için Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 07/12/2022 tarihli ve 2022/12 nolu toplantısında GO 2022/968 sıra sayılı kararı ile izin alınmıştır.

2.2. Araştırmanın Bulguları ve Bulguların Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu bölümünde mülakat sorularına yer verilmiş ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı personeli ile yapılan yüz yüze görüşmelerden elde edilen bilgiler analiz edilerek değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulgularına ve bulguların değerlendirilmesine aşağıda yer verilmiştir:

- Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı personeline “6360 sayılı Kanun’u genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz? Size göre olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?” soruları yöneltilerek Kanun’a yönelik bakış açıları değerlendirilmek istenmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında 6360 sayılı Kanun’un bazı taraflarını olumlu bazı taraflarını olumsuz karşıladıkları görülmektedir. Ortak bir fikir olarak Kanun’un Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin hizmet alanını genişletmesinden dolayı iş yükünü fazlaca artırdığı ve bu durumun yapılacak işlerde gecikmeye neden olduğuna değinilmektedir. Her birimin tek bir merkezden hizmet alması ise sunulan hizmetlerde daha adaletli bir dağılıma sebep olmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin iş yükü fazla ve gecikmeli olsa da kırsal alanda yaşayan vatandaşın aldığı hizmet daha adaletli ve etkin bir şekilde sunulmaktadır.
- 2021 yılında çıkarılan “Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği’ne” göre kırsal mahalle statüsüne dönüştürülen köy ve beldelere sunulan hizmetin yeterliliğini ölçmek adına Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı personeline “Büyükşehir belediyesi, kırsal

mahallelerden gelen hizmet taleplerini yeterli ölçüde karşılayabiliyor mu? Bu hususta ortaya çıkan sorunlar var mı?” soruları yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar değerlendirildiğinde, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin genel anlamda tüm imkânlarını kullanarak tüm taleplere cevap vermeye çalıştığı buna rağmen bazı aksaklıkların yaşandığı ve bazı noktalarda yetersiz kaldığı görülmektedir. Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından sunulan hizmetlerde yaşanan aksaklıkların temel sebebi ise hizmet sunulan alanın geniş olması, mahalle sayısının çok olması ve sahip olduğu bütçenin yetersiz olmasıdır.

- Ankara Büyükşehir Belediyesi'nde bulunan tüm mahalle, kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alan birimleri büyükşehirlere yönelik taleplerini büyükşehir bünyesinde kurulmuş olan Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı'na iletmektedir. Kırsal mahalle ve merkez mahallelerden Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı'na gelen talepler arasındaki farkı inceleyebilmek ve kırsal mahallelerden gelen talepleri değerlendirebilmek adına Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı personeline *“Kırsal mahalle muhtarları tarafından biriminize en çok hangi konularda talep iletilmektedir? Mahalle muhtarlarından gelen taleplerle karşılaştırıldığında önemli farklar nelerdir?”* soruları yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar değerlendirildiğinde kırsal mahallelerden gelen talepler genel olarak asfalt, yol, kanalizasyon, tarımsal ve hayvansal destek, sulama, alt yapı desteği, köy konağı ve mezarlıkların çevre düzeninin yapılması şeklinde sıralanmaktadır. Merkez mahallelerden ise genel olarak daha kolay karşılanabilecek bank, çocuk parkı, kasis, kamelya gibi talepler iletilmektedir. Kırsal mahallelerden gelen taleplerin karşılanması daha zahmetli ve yorucu olurken, merkez mahallelerden gelen talepler daha kolay karşılanabilmektedir.
- 6360 sayılı Kanun sonrası kırsal alanlardaki kalkınmayı değerlendirebilmek adına Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı personeline *“Büyük ölçüde kırsal alana hizmet veren Ankara İl Özel İdaresi'nin tüzel kişiliğine son verilmesinin kırsal mahallelerdeki kalkınmayı ne yönde*

etkilediğini düşünüyorsunuz? Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin bu süreçteki performansını nasıl değerlendiriyorsunuz?” soruları yöneltilmiştir. Katılımcıların yarısı büyükşehirin kırsal alanlara hizmet vermeye başlamasının kırsal kalkınmayı olumsuz etkilediğini düşünürken diğer yarısı olumlu etkilediğini düşünmektedir. Ankara İl Özel İdaresi uzun süredir var olan bir yapı olması sebebi ile daha koordine olmuş bir halde daha hızlı hizmet sunmuştur. Fakat çiftçiye yapılan destekler açısından değerlendirildiğinde, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin bu amaçla gerçekleştirdiği tarımsal ve hayvansal destekler, kooperatiflerle yapılan iş birlikleri sonucu çiftçiden alınarak satışı sağlanan ürünler, kırsal kalkınma hususunda daha başarılı adımlar attığını göstermektedir.

- 6360 sayılı Kanun sonrası gelişen büyükşehir belediyesi ile muhtarlık ilişkilerini ve muhtarlardan gelen taleplerin koordinasyonunu sağlamak amacıyla kurulan Muhtarlık İşleri Daire Başkanlıklarının henüz yeni bir yapılanma olması sebebi ile sahip oldukları olanakların etkin hizmet sunumunda yeterli olup olmadığını saptamak amacıyla Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı personeline *“İl genelinde etkin ve verimli hizmet sunumunun gerçekleşmesi adına gerekli teknik ve idari yapıya, yeterli sayıda personele sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz? Düşünmüyorsanız bu konudaki görüş ve önerileriniz nelerdir?”* soruları yöneltilmiştir. Katılımcıların cevapları değerlendirildiğinde Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı'nın genel görüş olarak yeterli teknik ve idari yapıya ve yeterli sayıda personele sahip olduğu söylenebilmektedir. İki katılımcı yeterli olmadığı konusunda görüş bildirmiştir. Bu iki katılımcıya göre, hizmet sunulan alanın geniş olmasından dolayı yapının daha da güçlendirilmesi ve personel sayısının artırılması gerektiği ifade edilmektedir.
- 6360 sayılı Kanun sonrası ortaya çıkan mali değişimler ve bu değişikliklerin genişleyen hizmet alanına yeterliliğini ölçmek adına Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı personeline *“6360 sayılı Kanun*

sonrası genişleyen hizmet alanı için Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin mali kaynaklarının yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Düşünmüyorsanız bu husustaki fikirleriniz nelerdir?" soruları sorulmuştur. İki katılımcı dışında tüm katılımcılar Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin yeterli mali kaynağa sahip olmadığı yönünde görüş bildirmiştir. 6360 sayılı Kanun sonrası tüm il sınırından sorumlu olan Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin bu sorumluluklarını yerine getirebilmek adına daha fazla bir bütçeye ihtiyaç duyduğu ifade edilmektedir. Özellikle yüzölçümü açısından geniş bir yer kaplayan Ankara ili için uzak bölgelere giden hizmetler ekstra harcamaya sebep olmaktadır. Tüm bu hizmetlerin etkin, verimli ve hızlı gerçekleşebilmesi için bütçe tutarının artırılmasının gerekliliği ifade edilmektedir.

- Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilmek ve sistemlerini öğrenebilmek adına personele *"Muhtarlık İşleri Daire Başkanlığınıza gelen bir talep veya şikâyeti çözüme ulaştırmak için nasıl bir yol izliyorsunuz? Gelen talep veya şikâyetler sırasıyla hangi incelemelerden geçerek hangi birimlere aktarılmaktadır?"* soruları yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar genel olarak değerlendirildiğinde Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Daire Başkanlığı'nın bir koordinasyon birimi olduğu görülmektedir. Büyükşehirle bağlı tüm muhtarlıklar taleplerini bir dilekçe halinde veya daire başkanlığının kendi üretmiş olduğu *"Muhtar Ankara"* mobil uygulaması üzerinden daire başkanlığına iletebilmektedir. Başkanlığa ulaşan bu talep öncelikle daire başkanı, müdürler ve şeflerin süzgecinden geçmekte daha sonra ilgili personele aktarılmaktadır. Her personelin sorumlu olduğu iki ilçe vardır. İlgili personel kendisine verilen çizelgeden hangi talebin hangi birime aktarılacağına bakarak yine talebi ilgili birime aktarmaktadır. Birimden gelen olumlu veya olumsuz dönüşler gerekçesiyle birlikte muhtara iletilir. Muhtar cep telefonuna yüklü olan uygulama sayesinde büyükşehir belediye binasına gitmek yerine bulunduğu yerden talebini iletebilmekte, gelen olumlu veya olumsuz cevabı görebilmektedir.

- Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı'nın kendisine ait bir bütçesi olup olmadığı, varsa nasıl değerlendirildiği bilgilerine erişebilmek amacıyla *"Biriminize ayrılan bir bütçe var mı? Varsa bu bütçenin nasıl değerlendirildiği ve yeterliliği hakkında bilgi veriniz."* sorusu katılımcılara yöneltilmiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı personelinin bir kısmının dairenin sahip olduğu bütçeye dair bir bilgiye sahip olmamasından ötürü bu soru yalnızca dört katılımcı tarafından cevaplandırılmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı'nın sahip olduğu bir bütçenin varlığı ifade edilebilmektedir. Son bir buçuk yıldır sahip olunan bu bütçenin yeterli olduğu söylenebilmektedir. Daire başkanlığı bir koordinasyon birimi olduğu için sahip olunan bütçe yalnızca daire başkanlığı tarafından geliştirilen etkinlik ve projelerde kullanılacaktır.
- Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği ile ilgili görüş alabilmek için Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Daire Başkanlığı personeline *"6360 sayılı Kanun ile köyden mahalleye dönüşen birimlerde ortaya çıkan problemleri çözmek adına Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği kabul edildi. Bu yönetmeliği sorunların çözümünde yeterli buluyor musunuz? Sizin bu konudaki görüş ve önerileriniz nelerdir?"* soruları yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar değerlendirildiğinde Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği'nin olumlu bir gelişme olduğu fakat tam anlamıyla yeterli olmadığı ifade edilebilir. Genel olarak eski köylerin kırsal mahalle olarak diğer mahallelerden farklı muafiyetlere sahip olması ve haklarını geri almış olması³ olumlu gelişmeler olsa da tüzel kişiliklerini kaybetmeleri olumsuz olarak değerlendirilmektedir.

³ Kırsal mahalle ve kırsal yerleşik alanlarda uygulanacak muafiyet ve indirimler şu şekilde belirtilebilir (Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği, md.9-10):

"Kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan olarak belirlenen yerlerde;

a) Gelir vergisinden muaf esnaf ile basit usulde gelir vergisine tabi mükellefler tarafından bizzat işyeri olarak kullanılan bina, arsa ve araziler ile mesken amaçlı kullanılan binalar ve zirai istihsalde kullanılan bina, arsa ve araziler emlak vergisinden,

b) 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken bina inşaat harcı ile imarla ilgili harçlardan, muaftır (Md.9).

(1) Kırsal mahalle veya kırsal yerleşik alan olarak belirlenen yerlerde;

a) Ticari, sınai ve turistik faaliyetlerde kullanılan bina, arsa ve araziler için emlak vergisi %50,

b) 2464 sayılı Kanun uyarınca alınması gereken vergi, harç (bina inşaat harcı ile imarla ilgili harçlar hariç) ve harcamalara katılma payları %50, indirimli uygulanır.

(2) Bu yerlerde, içme ve kullanma suları için alınacak ücret; işyerleri için belirlenmiş olan en düşük tarifenin %50'sini, konutlar için belirlenmiş olan en düşük tarifenin %25'ini geçmeyecek şekilde belirlenir" (Md.10).

SONUÇ

Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı, 6360 sayılı Kanun sürecinde büyükşehirlerle muhtarlıklar arası koordinasyonu sağlayarak muhtarların büyükşehir belediyelerine rahatça ulaşmalarına ve taleplerini kolayca dile getirmelerine olanak sağlamıştır. Muhtarların büyükşehir belediyelerinde muhatap bulma sorununu ortadan kaldırarak işlemlerin daha hızlı ve koordine bir şekilde gerçekleşmesi açısından bu birimler oldukça önemli olmuştur. Çalışmada yer alan katılımcıların çoğunluğuna göre, Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Daire Başkanlığı genel olarak yeterli personele, teknik ve idari yapıya sahiptir. Tarafımızca Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı sahada da yer alarak, yalnızca bir koordinasyon birimi olmaktan çıkarılıp, kırsal mahallelerin sorunlarına hızlı çözümler üreterek müdahale edebilen bir kurum haline getirilebilir.

Bu çalışmada yer alan araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcıların çoğunlukla 6360 sayılı Kanun'un bazı taraflarını olumlu bazı taraflarını olumsuz karşıladıkları görülmektedir. Ortak bir fikir olarak 6360 sayılı Kanun'un Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet alanını genişletmesinden dolayı iş yükünü fazlaca artırdığı, bu durumun yapılacak işlerde gecikmeye neden olduğu ve daha fazla bir bütçeye gereksinim duyulduğu ifade edilmektedir. Ancak her birimin tek bir merkezden hizmet almasının, sunulan hizmetlerde daha etkin ve adaletli bir dağılıma yol açtığı da belirtilmektedir. Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kırsal mahallelere hizmet verme noktasında önüne çıkan engeller, uzaklığın fazla olması, sahip olunan bütçenin yeterli olmaması ve geniş yüz ölçümü dolayısıyla fazla mahalle sayısına sahip olmasıdır. Buna rağmen Ankara Büyükşehir Belediyesi gelen tüm talepleri değerlendirerek imkanlar dahilinde hepsine cevap vermeye çalışmaktadır.

Katılımcıların verdiği cevaplar değerlendirildiğinde, genel olarak 6360 sayılı Kanun sonrası tüm il sınırından sorumlu olan Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin sorumluluklarını yerine getirebilmek adına yeterli mali kaynağa sahip olmadığı ve daha fazla bütçeye ihtiyaç duyduğu ifade edilmektedir. Tarafımızca bu hususta, büyükşehir ve ilçe belediyelerine yönelik merkezi bütçeden aktarılan payların artırılması, gelir

paylaştırma kriterlerinin düzenlenmesi, yerel özellikli olmakla beraber merkezi yönetim tarafından tahsil edilen vergilerden belediyelere pay verilmesi ve yeni yerel vergilerin uygulanması gibi mali kaynak artırıcı yöntemlerin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Çalışmada 6360 sayılı Kanun'un olumlu yorumlandığı bir nokta ise Ankara'da il özel idaresi zamanında sosyal hizmetlerin sunulmadığı, sadece temel yol, su, kanalizasyon gibi hizmetlerin verildiği, kırsal alanlara büyükşehir belediyesi sınırlarına dahil olduktan sonra sosyal hizmetlerin sunulmaya başlanmasıdır. Park, spor sahası ve köy konakları gibi insanların sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetlerin il özel idaresi zamanında çok nadir gerçekleştiği, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin bu anlamda çok daha başarılı hizmet sunduğu ifade edilmektedir.

Katılımcıların verdiği cevaplar değerlendirildiğinde Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği'nin olumlu bir gelişme olduğu fakat tam anlamıyla yeterli olmadığı belirtilmiştir. Genel olarak eski köylerin kırsal mahalle olarak diğer mahallelerden farklı muafiyetlere sahip olması ve haklarını geri kazanmış olmaları olumlu gelişmeler olsa da tüzel kişiliklerini kaybetmeleri olumsuz olarak değerlendirilmektedir.

Kırsal mahalleler ve merkez mahallelerin Ankara Büyükşehir Belediyesi'nden beklediği talepler birbirinden oldukça farklıdır. Kırsal mahallelerde genelde asfalt, su, kanalizasyon ve alt yapı problemleri yaşanmakta ve bu talepleri doğrultusunda Ankara Büyükşehir Belediyesi Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı'na başvurumaktadırlar. Kırsal mahallelerden özellikle Köy Konağı ile tarımsal ve hayvansal destekleme talepleri gelmektedir. Merkez mahallelerde ise kasis, çöp kovası, bank ve kamelya gibi Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından daha kolay ve rahat bir şekilde karşılanabilecek talepler gelmektedir. Kırsal mahallelerden gelen talepler Ankara Büyükşehir Belediyesi bütçesini daha olumsuz etkilemektedir. Gelen taleplere karşı kaynak eksikliği sorunu olduğu zaman ihaleye çıkılmakta, bu durum süreci çok fazla uzatmaktadır.

Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında, kırsal kalkınma açısından Ankara İl Özel İdaresi uzun süredir var olan bir yapı olması sebebi ile yıllardır daha koordineli ve hızlı hizmet sunumu gerçekleştirmiş olsa da, Ankara Büyükşehir Belediyesi sunduğu

tarımsal ve hayvansal desteklerle kırsal kalkınma hususunda oldukça başarılı adımlar atmaktadır. Tarafımızca kırsal mahallelerin temel geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılığa yönelik desteklemelerin artırılması ve Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin bu alandaki çalışmalarına devam etmesi yerinde olacaktır. Kırsal mahalle sakinlerinin 6360 sayılı Kanun'a yönelik olumlu düşüncelerini artırmalarını sağlayabilecek temel noktalardan birisi de bu desteklemelerdir.

KAYNAKÇA

3030 Sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun (1984), Resmi Gazete Tarihi: 09/07/1984, Resmi Gazete Sayısı: 18453.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004), Resmi Gazete Tarihi: 23/07/2004, Resmi Gazete Sayısı: 25531.

6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012), Resmi Gazete Tarihi: 6/12/2012, Resmi Gazete Sayısı: 28489.

Adıgüzel, Ş. (2012). 6360 sayılı Yasa'nın Türkiye'nin Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Toplum ve Demokrasi*, 6(13), 153-176.

Adıgüzel, Ş. ve Tek, M. (2014). 6360 sayılı Kanun ve Türkiye'nin Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Değişim: Hatay Örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 23(3), 73-102.

Alıcı, O. V. ve Yaman, A. (2023). Büyükşehir Belediyelerinde Kırsal Mahalle-Kırsal Yerleşik Alan Uygulaması ve Bir Model Önerisi. *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt:56, Sayı:1, 29-58.

Arıkboğa, E. (2013). Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli. *Yerel Politikalar Dergisi*, (3), 48-96.

Arıkboğa, E. (2018). Yerinden Yönetim ve Merkezleşmiş Büyükşehir Sisteminde Yetkilerin Dağıtılması, *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 6(1), 1-33.

Arslaner, H. ve Yavan, S. (2016). 6360 sayılı Kanun'un Getirmiş Olduğu Yerel Kamusal Hizmet Farklılıkları, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(Özel Sayı), 277-290.

Ateş, H. (Ed.) (2017). *Yerel Hizmetler*. İstanbul: Der Yayınları.

Ateş, H. ve Bıyıkoğlu, M. (Ed.) (2017). *Belediye Yönetimi ve Kamusal İlişkiler*. İstanbul: Der Yayınları.

Bahadır, G. (2017). *6360 sayılı Büyükşehir Yasası'nın Muhtarlıklar Üzerine Sosyo-Ekonomik Etkileri: Vakfıkebir/Trabzon Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Avrasya Üniversitesi, Trabzon.

Bayar, R. ve Karabacak, K. (2020). Başkent'in Merkezinde Köy Kalmak: Çankaya İlçesinin (Ankara) Kırsal Mahalleleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, 29(1), 87-106.

Berg, L. B. ve Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (H. Aydın, Çev.) Konya: Eğitim Yayınevi.

Bingöl, Y. ve Yıldırım, K. (2017). 6360 sayılı Kanun Sonrası Büyükşehirlerde Çevre Yönetimi: Fırsatlar ve Çözülmesi Gereken Sorunlar. H. Ateş. (Ed.), *Yerel Hizmetler* (ss.99-136). İstanbul: DER Yayınları.

Bingöl, Y., Yazıcı, E. ve Büyükkakın, T. (2013). *İl Sınırında Büyükşehir Belediye Modeli: Kocaeli Deneyimi*. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayınları.

Biricikoğlu, H. ve Yalnızoğlu, Y. (2018). 6360 Sayılı Kanun'un Etkinlik-Verimlilik ile Hizmet e Yerellik İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi: Kocaeli İlçesinde Yapılan Bir Araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*. Cilt: 16, Sayı: 32, ss.255-284.

Can, H. (2013). *Organizasyon ve Yönetim* (7. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Ceyhan, S. ve Tekkanat, S.S. (2018). 6360 sayılı Kanun ve Ankara İline Etkileri. *Bitlis Eren Üniversitesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 3(2), 20-42.

Çelikyay, H. (2014). Değişen Kent Yönetimi ve 6360 sayılı Büyükşehir Yasası. *SETA / Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, (101), 1-22.

Çöpoğlu, H. (Ed.) (2017). *6360 Sayılı Kanun Ekseninde Yerel Yönetim Reformları*. İstanbul: Der Yayınları.

Dik, E. (2014). 6360 sayılı Kanun Bağlamında Köylerin Mahalleye Çevrilmesi Sorunu. *Mülkiye Dergisi*, 38(1), 75-102.

Dölkeleş, T. (2019). *Değişen Yönetim Anlayışı, Stratejik Yönetim ve Stratejik Planlama: Zonguldak Belediyesi Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Ankara.

Erdem, İ. (2011). *Yerel Siyaset ve Belediyecilik*. İstanbul: İlke Yayıncılık.

Eryılmaz, B. (2016). *Kamu Yönetimi* (9. Baskı). İzmit-Kocaeli: Umut epe Yayınları.

Gözler, K. (2013). 6360 sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler: Yirmi Dokuz İlde İl Özel İdareleri ve Köylerin Kaldırılması ve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyesi Haline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun Mudur?. *Legal Hukuk Dergisi*, 11(122), 37-82.

Güngör, H. (2012). Yeni Büyükşehir Yönetimi ve Geçiş Nedenleri, *İller ve Belediyeler Dergisi*, (774-775), 19-31.

İzci, F. ve Turan, M. (2013). Türkiye’de Büyükşehir Belediyesi Sistemi ve 6360 sayılı Yasa ile Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 18(1), 117-152.

Karakoç, A. (2022). *6360 sayılı Kanunun Zabitanın Denetim Yetkilerine Etkisi (Ankara Büyükşehir Zabıtası Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Dönem Projesi). Karabük Üniversitesi, Karabük.

Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği (2021), Resmi Gazete Tarihi: 15/04/2021, Resmi Gazete Sayısı: 31455.

Kızılboga, R. ve Alıcı, O.V. (2013). Türkiye’de Kırsal Alan Belediyeciliği ve Büyükşehir Belediyelerinde İl Mülki Sınırı Uygulaması. *Türk İdare Dergisi*, Sayı:476, 353-381.

Koyuncu, E. ve Köroğlu T. (09.11.2012). *Büyükşehirler Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme*. TEPAV. Erişim Tarihi: 27.08.2023, ht ps://www.tepav.org.tr/tr/haberler /s/3234

Lamba, M. (2017). 6360 sayılı Kanun Sonrası Büyükşehir ve İlçe Belediyesi İlişkileri: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Ateş, H. ve Bıyıkoglu, M. (Ed.), *Belediye Yönetimi ve Kamusal İlişkiler* (ss.44-94). İstanbul: DER Yayınları.

Oktay, T. (2016). 6360 sayılı Kanuna Dayalı Büyükşehir Belediye Reformunu Anlama ve Anlamlandırma. *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 71-131.

Özer, M.A. (2013). Yerel Yönetimler Reformunda Reform: 6360 sayılı Kanunun Düşündürdükleri. *Yerel Politikalar Dergisi*, (3), 97-126.

Zengin, O. (2014). Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 2, 93-116.